

Läpinäkyvyyttä kilpailuun tutkimusrahoituksesta

■ Atte Oksanen ja Pekka Räsänen

Otto Auranen ja Anu Nuutinen esittivät *Tieteessä tapahtuu* -lehden viime numerossa oman tulkinsansa Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan rahoittaman tutkimuksen tuotoksista. Aurasen ja Nuutisen tuntemus eri tieteenalojen julkaisukäytännöistä ja tieteellisistä tietokannoista on puutteellista, vaikka kirjoittajat toimivat tiedeasiantuntijoina Suomen Akatemiassa. Korjaamme seuraavassa kirjoittajien virheellisiä argumentteja.

Tutkimuksemme (Oksanen ja Räsänen 2016) tarkastelee Suomen Akatemian rahoittamien hankkeiden korkeatasoisia tutkimusnäyttöjä julkaisu- ja viitetietojen perusteella. Vastaavaa hankkekohtaista julkaisu- ja viitetietoja koskevaa selvitystä ei ole tehty aiemmin. Tutkimuksesta nousi keskustelu, joka koski pitkälti *Scopus*-tietokantaa ja sen soveltuvuutta kulttuuri- ja yhteiskuntatieteisiin. Vaihtoehdoksi Suomen Akatemian edustajat ovat tarjonneet kotimaista *Juuli*-tietokantaa, jossa on mukana kirjjava joukko eritasoisia julkaisuja. Heidän selvityksensä tukee päätelmiämme julkaisujen niukkuudesta rahoitetuissa hankkeissa, vaikka he eivät huomioi tieteenalakohtaisia eroja.

Scopus on kattava tietokanta

Tutkimuksemme kartoitti hankkeiden korkeatasoisia ja vertaisarvioituja julkaisuja. Nykyisin Web of Sciencen ja Scopuksen kaltaiset tietokannat ovat tärkeitä, koska julkaisumarkkinoilla on paljon epämääräisiä toimijoita ja roskakustantajia (Beall 2016; ks. myös Bohannon 2013). Osa maailmalla roskakategoriaan luokitelluista kustantajista ja julkaisuista kelpaa esimerkiksi Aurasen ja Nuutisen suosimaan *Juuli*-tietokantaan.

Suomessa Tieteellisten Seurain Valtuuskun-

nan Julkaisufoorumihankeen (JUFO) luokituksella pyritään kuvaamaan julkaisujen laatua. Selvitimme, kuinka hyvin julkaisufoorumin ”korkeimman tason” (3) ja ”johtavan tason” (2) julkaisut löytyvät Scopuksesta. Humanististen tieteiden ja yhteiskuntatieteiden tason 3 julkaisuista (N=404) 98,9 prosenttia on Scopuksessa ja tason 2 (N=1417) julkaisuistakin 93,2 prosenttia. Scopus on näin ollen JUFO:n valossa erittäin kattava kulttuuri- ja yhteiskuntatieteiden tarkasteluun, ja sieltä löytyvät lähes kaikki parhaimmat tieteelliset julkaisut.

Auranen ja Nuutinen vetoavat Suomen Akatemian huippuyksiköitä käsittelevään raporttiin, jossa hyödynnetään Scopukseen rinnastettavaa Web of Science -tietokantaa (CWTS Leiden University 2015). Toinen heidän viittaamansa raportti (OKM 2014, 79) kertoo yleisellä tasolla Akatemian rahoittamien tutkijoiden menestymisestä verrattuna kotimaisiin ja ulkomaisiin tutkijoihin. Olennaisempaa olisi nähdä, miten miljoonarahoituksia saavat suomalaistutkijat pärjäävät verrattaessa heitä muualla maailmalla vastaavia resursseja saaneisiin tutkijoihin. Tällainen selvitys olisi tehtävissä eri tieteenaloittain.

Tieteenalojen käytännöt muuttuvat

Korostamme artikkelissamme, että ”julkaisu- ja viitetietoja on [...] tulkittava varoen ja tarkoin eivätkä kaikki alat ole täysin vertailukelpoisia” (Oksanen ja Räsänen 2016, 17). Aurasen ja Nuutisen ehdottama alakohtainen normalisointi ei poista ongelmia. Tällaisen operaation myötä tehokkaammat tieteenalat vain kärsivät suhteessa vähemmän tehokkaisiin.

Aurasen ja Nuutisen kirjoituksessa on esitetty ongelmallisia argumentteja. Yksi näistä koskee

monografiajulkaisemista verrattuna artikkelijulkaisemiseen. Tieteellisten monografoiden julkaiseminen on kustantajille bisnestä ja arviointikäytännöt kirjavia. Nykyisin monografian asema tärkeimpänä tieteellisenä tuotoksena on lähes kaikilla tieteenaloilla kyseenalainen.

Humanistit ja yhteiskuntatieteilijät korostavat mielellään tieteidenvälisiä eroja. Etenkin julkaisupassiiviset tutkijat jaksavat muistuttaa, kuinka toisten tutkijoiden ansiot ovat vain tiimityn hedelmiä. Kulttuuri- ja yhteiskuntatieteet hyötyisivät julkaisukäytäntöjensä modernisoinnista. Ei ole esimerkiksi mitään syytä, miksi kirjallisuustieteessä tai historiassa ei voitaisi siirtyä yhteisjulkaisemiseen. Kyse ei ole vain julkaisumäärästä vaan myös siitä, että tutkimusryhmissä saadaan aikaan parempaa laatua.

Muutamien tieteenalojen näytöt ovat heikkoja. Esimerkiksi sosiaalitieteissä julkaistaan keskimäärin hyvin vähän, vaikka nykyään sosiaalitieteilijät julkaisevat yhdessä. Tulos ei ole yllättävä, kun otetaan huomioon, miten vähäisillä meriiteillä tutkimusrahoituksia myönnetään. Esimerkiksi European Research Council (ERC) ja vastaavat rahoittajat painottavat tutkijoiden ansioita Akatemiaa enemmän. Akatemiankin olisi syytä edetä tähän suuntaan. Aiempi julkaisuhistoria luo luotettavan ennusteen tutkijan tulevaisuudessa keräämästä impaktista (Acuna ym. 2012).

Hakemusten määrä ja laatu

Toinen keskeinen ongelma Aurasen ja Nuutisen kirjoituksessa liittyy siihen, että kirjoituksessa viitataan hakemusten laatuun. Painopiste on ”tutkimussuunnitelman tieteellisessä laadussa eikä hakijoiden aiemmissa ansioissa” (Auranen ja Nuutinen 2016, 51). Akatemian ratkaisu näyttää olevan hyvin erilainen kuin esimerkiksi ERC:n, joka arvioi tutkimussuunnitelmaa tutkijan aiempien näyttöjen valossa.

Auranen ja Nuutinen esittelevät yliopistoitain lukuja hakemusten määrästä ja rahoitusmyönnoistä todistuksena sille, ettei Helsingin yliopistoa ole suosittu rahoituspäätöksiä tehtäessä. Tämä on hyvä periaate, mutta lähetettyjen hakemusten määrä tulisi pitää erillään hakemusten laadusta. Akatemia on todennut, että tieteen

taso vaihtelee eri yliopistoissa (esim. SA 2014).

Aurasen ja Nuutisen ensisijaisena tarkoituksena lienee puolustaa Suomen Akatemian vakiintuneita käytäntöjä ja peitellä arviointiprosesseihin mahdollisesti liittyviä ongelmia. Loppujen lopuksihan iso joukko arvioituja hakemuksia päätyy kulloisenkin toimikunnan kokoukseen päätettäväksi. Pienessä maassa olisi entistään tärkeämpää panostaa hakuprosessien läpinäkyvyyteen. Akatemian käytännöt edustavat vanhaa ja menynyttä tiedemaailmaa, jolloin virkoja ja rahoituksia oli tapana jakaa kavereille. Avoin ja läpinäkyvä kilpailu on nyt murtamassa tätä asetelmaa.

Akatemia ilmoitti huhtikuun lopulla 2016 uudistuksista akatemiattutkijan ja tutkijatohtorin rahoitusmuotoihin. Akatemian toiminnassa ja tiedeviestinnässä on parannettavaa ja olisi hyvä, jos iso yhteiskunnallinen toimija tuntisi oman vastuunsa rahoittajana. Mikäli Suomi haluaa pysyä kiinni huipputieteessä, on tärkeää jatkaa keskustelua eri tieteenalojen julkaisukäytännöistä ja niiden uudistustarpeista.

Kirjallisuus

- Acuna, D. E., Allesina, S., ja Kording, K. P. (2012). Future impact: Predicting scientific success. *Nature*, 489(7415), 201–202.
- Auranen, Otto ja Nuutinen, Anu (2016). Bibliometriikka on hyvä renki mutta huono isäntä. *Tieteessä tapahtuu*, 34(3), 49–53.
- Beall, J. (2016) Beall's List: Potential, possible, or probable predatory open-access publishers. <https://scholarlyoa.com/publishers/>. Viitattu 23.5.2016.
- Bohannon, J. (2013). Who's afraid of peer review. *Science*, 342(6154), 60–65.
- CWTS Leiden University (2015): *Bibliometric impact analysis of the Academy of Finland's Centre of Excellence Programmes*. CWTS Bibliometric report. http://www.aka.fi/globalassets/31huippuyksikot/cwts_bibliometric_impact_coe_programmes_2015.pdf. Viitattu 23.5.2016.
- Ministry of Education and Culture (OKM) 2015. Evaluation of the Academy of Finland. Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2013:14. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/>. Viitattu 23.5.2016
- Oksanen, Atte ja Räsänen, Pekka (2016). Suomen Akatemian rahoittaman tutkimuksen tieteelliset tuokset kulttuuri- ja yhteiskuntatieteissä. *Tieteessä tapahtuu*, 34(3), 16–23.
- Suomen Akatemia (SA) (2014) Tieteen tila 2014. http://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tiedostot/julkaisut/aka_tieteen_tila_yhteenveto_2014_web.pdf. Viitattu 23.5.2016

Atte Oksanen on sosiaalipsykologian apulaisprofessori ja Pekka Räsänen taloussosiologian professori.